

JÓZEF MACKIEWICZ

ur. 1 kwietnia 1902 r. w Petersburgu,
zm. 31 stycznia 1985 r. w Monachium

SAM JEDEN

Józef Mackiewicz – pisarz i publicysta

autor Kazimierz Maciąg

Józef Mackiewicz w swoim życiu zetknął się niemal ze wszystkimi najważniejszymi wydarzeniami XX wieku. Młodość pisarza to czas I wojny światowej; w dorosłość wkraczał jako żołnierz odrodzonej Rzeczypospolitej; doświadczenia dziennikarskie, literackie i polityczne zdobywał w latach odzyskanej niepodległości; kolejna wojna uczyniła z niego świadka tragedii polskich Kresów i zbrodni katyńskiej, a druga połowa jego życia – to dramat emigranta wyrzuconego z ojczystej ziemi.

W okresie międzywojennym Mackiewicz to przede wszystkim dziennikarz, redaktor wileńskiego „Słowa”, oryginalny reporter przemierzający kresowe drogi i bezdroża, rejestrujący kresową rzeczywistość od strony nie zawsze zgodnej ze schematem, poprzez który najczęściej postrzegamy ówczesne wschodnie pogranicze. Efektem jego zainteresowań dziennikarskich był tom reportaży *Bunt rojstów* (1938). Od strony ideowo-politycznej pisarz związany był wtedy z grupą „krajowców” stawiających na podkreślenie odrębności Wileńszczyzny – pozostałości po Wielkim Księstwie Litewskim.

Po wybuchu II wojny światowej Józef Mackiewicz pozostał w podwileńskim Czarnym Borze, dzieląc losy mieszkańców Kresów pod

dwoma okupacjami. Pisarz – skazany na karę śmierci za swoją „osobną” postawę wobec ówczesnych struktur podziemnych – był świadkiem ekshumacji oficerów w Katyniu (reportaż *Widziałem na własne oczy*) i niemieckiej zbrodni na Żydach w Ponarach. Widząc wracającą armię sowiecką, Mackiewicz udał się na emigrację, początkowo do Włoch i Anglii, a w ostatnim trzydziestoleciu swojego życia – do Monachium. W tym okresie powstały jego najważniejsze powieści: oparte na niedawnych wojennych wspomnieniach *Droga donikąd* i *Nie trzeba głośno mówić*, nawiązująca do wojny z bolszewikami w 1920 roku *Lewa wolna*, psychologizujący *Karierowicz*, ukazująca tragedię rosyjskojęzycznych formacji antybolszewickich w czasie II światowej *Kontra* i niezwykła opowieść o losach jednostki w trybach I wojny światowej – *Sprawa pułkownika Miasojedowa*.

Pisarz przez całe swoje życie był człowiekiem sporu i walki. Osobną część twórczości Mackiewicza stanowią tomy publicystyki – świadectwo zaangażowania w najważniejsze spory ideowe XX wieku. Z tego też powodu autor *Karierowicza* „kariery pisarskiej” (w takim znaczeniu, jakie temu słowu zazwyczaj przypisujemy) – nie zrobił, mimo iż prawie każda jego książka była prawdziwym wydarzeniem literackim, wywołując namiętne dyskusje i spory.

KAZIMIERZ MACIĄG

Doktor habilitowany, profesor Uniwersytetu Rzeszowskiego w Instytucie Polonistyki i Dziennikarstwa (habilitacja na podstawie monografii o legendzie F. Chopina w literaturze polskiej). Prowadzi badania nad prozą XIX i XX wieku (przede wszystkim nad nurtem realistycznym, twórczością J.I. Kraszewskiego, B. Prusa, H. Sienkiewicza, M. Nowakowskiego, J. Mackiewicza) oraz kreacją postaci artysty, literaturą dokumentu osobistego i autobiografizmem w literaturze. Autor monografii: *W kręgu problematyki „pamiętników mówionych”* (2001), *„Naczelnym u nas jest artystą”. O legendzie Fryderyka Chopina w literaturze polskiej* (2010), współredaktor czterech monografii zbiorowych, kilkudziesięciu artykułów, szkiców i recenzji.